

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет культури і мистецтв
Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені Івана Карпенка-Карого
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

МАТЕРІАЛИ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 березня 2023 р.

Київ 2023

4. American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report. Chicago: American Library Association, 1989. URL: <https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (дата звернення: 01.02.2023).
5. Ivanchuk A., Zuziak T., Marushchak O., Matviichuk A., Solovei V. Training pre-service technology teachers to develop schoolchildren's technical literacy. *Problems of Education in the 21st Century*. 2021. Vol. 79 (4). P. 554–567. URL: http://www.scientiasocialis.lt/pec/node/files/pdf/vol79/554-567.Ivanchuk_Vol.79-4_PEC.pdf (дата звернення: 28.01.2023).

**Калюжна
Наталія Миколаївна**

аспірантка 3 року навчання,
спеціальність 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа,
Київський національний університет
культури і мистецтв
ORCID: 0000-0003-3154-8194;
науковий керівник — кандидат
культурології, доцент Горбань Ю. І.

ВІДКРИТА НАУКА ТА ПІДГОТОВКА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ: СПІВІСНУВАННЯ ДВОХ СВІТІВ

Бібліотекарі є одними з ключових дійових осіб у процесі культивування та впровадженні принципів відкритої науки у сфері вищої освіти. Їхній професійний внесок виходить за межі управління інформацією та генерує ядро цінностей — доступ, збереження та етика, які наукова спільнота транслює у своїй роботі [3]. Діяльність бібліотекарів передбачає колосальну відповідальність за розбудову потенціалу у сфері відкритого доступу, збереженні дослідницьких даних, академічної доброчесності, створенні відкритих освітніх ресурсів для освітян, студентів, науковців та урядовців.

Відтак, підготовка бібліотекарів з глибоким розуміння практик відкритої науки має стратегічне значення для розвитку науково-дослідної сфери країни. Експерти наполягають на важливості інвестицій у стратегії підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців для розвитку та просування відкритості на всіх етапах проведення наукових досліджень та у відповідності до складових відкритої науки. Майбутні фахівці повинні мати ґрунтовне розуміння та навички практичного застосування знань про відкриту модель наукової комунікації, FAIR дані, програмне забезпечення,

дослідницьку добротність, відповідальне використання дослідницьких метрик та шляхи дієвої комунікації між дослідниками та громадянами [4].

Наприклад, К. Горміа-Поутанен, директорка сервісів у Національній бібліотеці Фінляндії зауважує, що бібліотекарі відіграють одну із центральних ролей у підготовці, проведенні та поширенні досліджень у своїх установах. Вони виступають у ролі першої контактної особи для задоволення загальних інформаційних потреб дослідників, де спектр звернень коливається від впровадження новітніх галузевих видавничих стандартів до надання рекомендацій стосовно обміну даними, підбору журналів для оприлюднення результатів дослідження чи архівування рукописів. Крім того, Горміа-Поутанен переконана, що бібліотекарі мають об'єднати свої зусилля, знання та вміння для роботи над покращенням принципів відкритості та прозорості в науці [2]. Відтак, перед закладами вищої освіти, які готують бібліотечно-інформаційних фахівців постає завдання в застосуванні освітнього підходу відкритості для розбудови потенціалу, спрямованого на збільшення внеску та впливу на суспільство в процесі демократизації доступу до знань.

Попри те, що на сьогодні є дослідження про трансформацію бібліотечно-інформаційної професії в умовах цифровізації, які наголошують на необхідності модернізації освітніх програм, досліджень стосовно пріоритетності впровадження відкритої науки серед закладів вищої освіти відсутні [1]. З огляду на такий стан речей, завданням цього дослідження є визначити як концепція відкритої науки позиціонується закладами вищої освіти, які готують бібліотечно-інформаційних працівників в Україні. З цією метою було проведено контекст-аналіз стратегій розвитку закладів вищої освіти, а також визначено індикатори підтримки відкритого доступу. Для аналізу було відібрано три ключові заклади, які готують бібліотекарів в Україні: Київський національний університет культури і мистецтв, Харківська академія культури і мистецтв та Київський університет імені Бориса Грінченка. Стратегії розвитку було завантажено з офіційних вебсайтів установ у форматі PDF у лютому 2023. Пошук у директоріях *Registry of Open Access Repositories Mandatory Archiving Policies (ROARMAP)*, *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*, та *Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR)* також тоді було здійснено. Результати аналізу відображено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Підтримка закладами вищої освіти принципів відкритої науки

Назва ЗВО	Підтримка відкритої науки у стратегічних документах	Політика відкритого доступу ROARMAP	Журнали відкритого доступу DOAJ	Репозитарій OpenDOAR
Київський національний університет культури і мистецтв	• Організація якісного освітнього процесу з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних засобів та відкритим доступом до відкритих ресурсів.	—	7	—
Харківська академія культури і мистецтв	• Безперервне удосконалення системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти на основі принципів відкритості до нових знань; • Активізація діяльності Інституційного репозитарію Академії як відкритого електронного архіву.	—	—	Так
Київський університет імені Бориса Грінченка	• Популяризувати наукові знання серед широких верств населення, зокрема через веб-портал університету, використання технологій Вікі, поширення відкритих онлайн-курсів тощо; • Реєстрація наукових видань у DOAJ; • Створення відкритої освітньої платформи; • Популяризувати наукові знання серед широких верств населення, зокрема через веб-портал університету, використання технологій Вікі, поширення відкритих онлайн-курсів тощо.	—	7	Так

У ході дослідження було з'ясовано, що жоден із зазначених закладів вищої освіти не має офіційно прийнятих політик відкритого доступу, які регулюють вибір журналів чи платформ для оприлюднення результатів дослідження. Два ЗВО, Харківська академія культури і мистецтв та Київський університет імені Бориса Грінченка, мають інституційні репозитарії. ЗВО також активно виступають як видавці наукових журналів та сприяють поширенню результатів наукових досліджень. Зокрема, Київський університет ім. Грінченка та Київський університет культури і мистецтв підтримують по 7 журналів відкритого доступу, які індексуються у DOAJ. Аналіз стратегій розвитку навчальних закладів показав, що відкрита наука, як центральний вектор розвитку установи недостатньо відображений у стратегічних документах. Переважно, це фрагментальні згадки, які стосуються відкритого доступу, тоді як системне бачення відкритої науки як загальноприйнятої норми не прослідковується. Майбутні дослідження необхідно сконцентрувати на аналізі навчальних програм бібліотечних працівників з метою визначення їх актуальності та наповнення дисциплінами, які є критично важливими для впровадження та підтримки відкритої науки в Україні.

Список використаних джерел:

1. Новальська Т., Бачинська Н. Інтернет-маркетолог за спеціальністю Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: функції та компетентності у конвергентних професійних практиках. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 125–136.
2. McKenny C. The role of research librarians in Open Research Europe: an interview. *European Commission*. URL: https://open-research-europe.ec.europa.eu/blog/the-role-of-research-librarians-in-open-research-europe?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=JRA25284&utm_term=post (дата звернення: 10.02.2023).
3. Monroe-Gulick A., O'Brien M. S., White G. W. Librarians as Partners: Moving from Research Supporters to Research Partners. *Imagine, Innovate, Inspire : proceedings ACRL 16th National Conference, Indianapolis, Indiana, April 10–13, 2013*. P. 382–387.
4. Santos-Hermosa G., Atenas J. Building capacities in open knowledge: recommendations for library and information science professionals and schools. *Frontiers in education*. 2022. Vol. 7. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2022.866049/full> (дата звернення: 10.02.2023).